

Tetsave תְּצַוֶּה Je zal bevelen.
 Shemot (Exodus) 27:20-30:10

De Sefirot (metafysische schalen) en hun kleur.

De parasha van deze week, Tetzave , gaat verder met het beschrijven van het ontwerp van de voorwerpen die in de Mishkan (de Heilige Tabernakel) worden gebruikt. De focus ligt op de gewaden van de Kohen Gadol. We zien dat er de meest opvallende vezels worden gebruikt bij het naaien van deze kleding. We zien dat het techelet, argaman en tola'at shani waren : blauwe, paarse en rode wol. Onze wijzen leerden (Menachot 43b) dat techelet zeeblauw is en dat het de zee en de lucht weerspiegelt, wat daardoor symbolisch is voor HaShems troon, zoals we in Shemot (Exodus) 24:10 lezen, daar waar de natie zag dat "onder Zijn voeten de gelijkenis van saffier was.

Deze steen daarvan wordt gezegd dat het de gelijkenis van een heldere hemel is. (Op dezelfde manier verklaart Y'shayahu (Jesaja) 66:1 HaShem zegt het volgende" de lucht is mijn troon, en de aarde mijn voetbank.)

Blauw wordt onder andere geassocieerd met water, dat op zijn beurt weer geassocieerd wordt met leven. In Kabbalah is blauw een van de kleuren van Chessed , liefdevolle vriendelijkheid. Rood is het tegenovergestelde, de kleur van bloed en vuur, en vertegenwoordigt daarmee Gevoerah , oordeel en strengheid. De combinatie van rood en blauw geeft paars de balans daartussen is daarmee Tiferet , zetel van waarheid en schoonheid. Op mystiek niveau vertegenwoordigt de paarse argaman (ארגמן) ook de belangrijkste engelen Uri"El (א, וריאל), Rapha"El (ר, פאל), Gabri"El (ג, בריאל), Micha"El (מ, יכאל) en Nuri"El (נ, וריאל) .

Op het eerste gezicht lijken de kleuren van de drie belangrijkste Sefirot, die van Chessed, Gevoerah en Tiferet respectievelijk dus blauw, rood en paars te zijn. Dit is echter niet altijd het geval. In verschillende bronnen worden de kleuren van de Sefirot ook anders gepresenteerd. Hoewel het ook ongetwijfeld waar is dat in het jodendom meerdere meningen tegelijkertijd juist kunnen zijn, kunnen we toch een definitief kleurenspectrum voor de Sefirot samenstellen? Tegenwoordig beschikken we over veel wetenschappelijke kennis over licht en kleur, die ons hierbij enorm kan helpen. Welke kleuren komen dus overeen met de Sefirot?

Het spectrum van Kleuren.

Er zijn zeven waarneembare kleuren van een regenboog, en ze zijn in deze volgorde: rood, oranje, geel, groen, blauw, indigo, violet. Alle andere kleuren passen daar ergens tussenin. In meer wetenschappelijke termen is het menselijk zicht in staat golflengten waar te nemen die ruwweg liggen in het bereik van 380 tot 740 nanometer. Dit is een klein stukje van het hele elektromagnetische spectrum. De golflengten langer dan 740 nanometer, dat wil zeggen verder dan wat wij als rood waarnemen, worden toepasselijk infrarood genoemd, terwijl de golflengten kleiner dan ongeveer 380 nanometer wat dan violet betekent, ultraviolet worden genoemd. We kunnen deze vormen van straling simpelweg niet zien, noch kunnen we zien wat er verder voorbij gaat. Een voorbeeld hiervan is zoals microgolven en radiogolven voorbij infrarood gaan, of röntgenstraling en gammastraling die op hun beurt weer voorbij ultraviolet gaan. Alle kleuren die we met het menselijk oog zien hebben dus een golflengte tussen 380 en 740 nanometer.

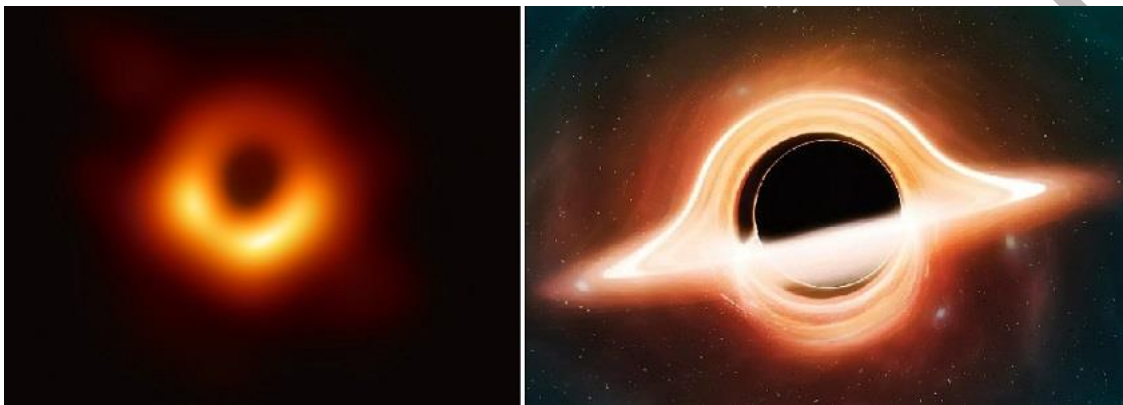
Al deze golflengten vormen samen het witte licht. We kunnen wit licht in de hele regenboog splitsen door een of ander prisma te gebruiken, of het nu een driehoekig stuk glas is of een regendruppel. Een voorwerp dat wit is, reflecteert alle golflengten van het licht dat erop valt. Een object dat zwart is daarentegen absorbeert feitelijk alle golflengten, en daarom lijkt het voor ons zwart. Tussen wit en zwart echter liggen nog de grijs tinten. Dat geeft ons een totaal, niet verrassend voor welke mysticus dan ook, van tien hoofdkleuren. En Opnieuw zien we hier dus hoe ze zich netjes verdelen in groepen van 3 en 7. Dit is net als de Sefirot die zich verdelen in de bovenste drie mochin en de onderste zeven middot.

Gebaseerd op het bovenstaande kunnen we dus zeggen dat wit, grijs en zwart overeenkomen met de mochin, terwijl de zeven kleuren van de regenboog overeenkomen met de middot. Dit is natuurlijk een mooi eenvoudig model en werkt in sommige gevallen goed. Het komt echter over het algemeen niet overeen met wat we weten over de Sefirot. Om de Sefirot-kleuren beter te begrijpen, moeten we ons dus wenden tot een fundamentele mystieke tekst.

Een van de grootste joodse mystici in de geschiedenis was rabbijn Moshe Cordovero (die we kennen als de "Ramak"), die vóór de komst van de Arizal dan ook de leidende kabbalist in Tzfat was. In zijn monumentale Pardes Rimonim, "Granaatappelboomgaard", een van de eerste echte leerboeken van Kabbalah. Hierin wijdde de Ramak verschillende pagina's aan de kleuren van de Sefirot. De Ramak begint met een waarschuwing dat men natuurlijk niet moet denken dat de Sefirot enige kleur hebben. Dit zijn kosmische spirituele entiteiten die geen enkele kleur dragen. We proberen eenvoudigweg te begrijpen hoe fysieke objecten die kleur hebben zich kunnen verhouden tot de esoterische Sefirot. Het kan ons helpen de spirituele wortels van kleuren te begrijpen, en hiermee de aard van de objecten die deze kleuren bezitten.

De Ramak vertelt ons dat de eerste Sefira Keter wit is. Dit is natuurlijk ook het meest toepasselijk: wit bevat n.l alle kleuren die erin zitten. En Keter is natuurlijk ook de bron die licht laat schijnen naar alle Sefirot daaronder. Een andere mogelijkheid die de Ramak opmerkt is dat de Keter kristalhelder is, zoals "perfect ijs". Een derde mening is dat Keter zwart is zoals absolute "duisternis". Met andere woorden: Keter vertegenwoordigt zo'n verborgen licht dat het volkomen donker lijkt! Of het licht is zo

helder dat het verblindend is. De Ramak gaat verder met het verduidelijken dat Keter eigenlijk drie aspecten omvat. Eerst komt duisternis, dan helderheid en dan witheid. Dit doet denken aan een zwart gat, waarvan een beeld in 2019 voor het eerst werd vastgelegd door de Event Horizon Telescope. Een zwart gat heeft een zwaartekracht die zo verpletterend sterk is dat hij zelfs als het ware licht naar binnen zuigt waardoor een verbuiging van licht ontstaat. En als het licht dan naar binnen buigt vormt het een verblindend heldere ring. Het is verder ook interessant om op te merken dat het woord keter zelf letterlijk een 'ring' of 'cirkel' betekent, en uit die oorspronkelijke definitie kwam de meer gebruikelijke term voor een 'kroon' voort. Keter is een 'lichtgevende ring' die licht uitstraalt en lijkt op de vorm van een kroon.

Links de allereerste opname van een zwart gat. Aan de rechterkant een artistieke weergave van een zwart gat.

Voor Chochmah presenteert de Ramak een hele regenboog van mogelijke kleuren. Hij suggereert zelfs dat Chochmah zeven kleuren zou kunnen vertegenwoordigen. Hoewel deze toch het meest geassocieerd lijkt te worden met techelet. De Ramak geeft toe dat alle Sefirot een aspect van techelet hebben. Zoals we hierboven al zagen is de kleur van techelet sterk verbonden met de saffier, en het woord Sefirah (ספירה) zelf is uiteraard ook sterk verbonden met het woord saffier (ספיר). De exacte identiteit van Chochmah blijft hierdoor onduidelijk. Het is enigszins vergelijkbaar met Binah dat meerdere mogelijkheden heeft, hoewel de Ramak beweert dat de kleur die er het meest mee wordt geassocieerd groen is.

Wat Chessed betreft beschrijft de Ramak het eerst als wit. Chessed is de eerste van de middot en gedraagt zich als een mini-Keter die groot licht uitstraalt in het lagere vlak, vandaar de witheid. Dat gezegd hebbende merkt de Ramak er ook bij op dat Chessed ook blauw is zoals we dat idd zouden verwachten. Vervolgens presenteert hij zilver ook als een ideale schaakkleur. Aan de andere kant bestaat er geen enkele twijfel over dat Gevoerah rood is, en op dit punt is iedereen het eens. (Er zijn echter nog enkele andere aspecten aan Gevoerah, waaronder "duisternis" vanwege de ernst ervan.) De Ramak zegt vervolgens dat Tiferet, zoals verwacht, een mix moet zijn van Chessed en Gevoerah, dus een mix van wit en rood, of blauw en rood. Dit zou daarmee roze of paars kunnen suggereren, en de Ramak merkt het verband met argaman op. Historisch gezien verwijst argaman dan ook naar een specifieke paarse kleurstof.

Hij suggereert vervolgens ook de mogelijkheid dat het geel is, zoals de dooier van een ei. Als alternatief citeert hij Rabbi Shimon bar Yochai die leert dat Tiferet groen is (zoals de Zohar zegt, bijvoorbeeld in III, 257a, Ra'aya Mehemna). Als we naar het kleurenspectrum kijken, is groen eigenlijk logisch. De rode kleuren bevinden zich aan de linkerkant (links is Gevurah), en de blauwe kleuren bevinden zich aan de rechterkant (rechts is Chessed). In het midden ligt groen, net zoals Tiferet in het midden tussen Chessed en Gevoerah ligt.

Voor het grootste deel van de rest van de Sefirot beschrijft de Ramak verschillende combinaties van wit en rood. Er wordt geen exacte kleur gegeven dus deze moet worden ontcijferd. Netzach wordt beschreven als een "lichtere" vorm van rood, die ook afkomstig is van Chessed hierboven. Het zou ons kunnen helpen om te stellen dat de linkerkolom van de Sefirot parallel loopt met de linkerkant van het kleurenspectrum, terwijl de rechterkolom van de Sefirot parallel loopt met de rechterkant van het kleurenspectrum, en de middelste kolom met het midden van het spectrum. In dat geval zou Netzach dus paars of violet zijn, wat past bij de beschrijving van een rood-blauw-wit-mix. Netzach betekent letterlijk 'overwinning' en heeft sleutelkwaliteiten op het gebied van leiderschap. In Kabbalah is de figuur die doorgaans met Netzach wordt geassocieerd Mozes, de wezenlijke leider van het volk. Met dat in gedachten houdend is het interessant om op te merken dat paars historisch geassocieerd werd met royalty's, regeringen en militair onderscheid. In de VS bijvoorbeeld is de oudste en meest voorkomende militaire onderscheiding het Purple Heart. Ook is het uitermate interessant dat het wordt geassocieerd met een Israëliische wijndruif. Een grootschalig onderzoek naar de sequentie van het DNA van meer dan 3.525 druivencultivars van over de hele wereld, werd gepubliceerd in het tijdschrift Science. En heeft de geschiedenis van hoe mensen voor het eerst druiven domesticeerden voor het maken van wijn op zijn kop gezet. Het kan belangrijke informatie onthullen over hoe een paar verschrompelde oude Israëliische druivenpitten de toekomst van het wijnmaken kunnen redden van de opwarming van de aarde.

Dan komt Hod opnieuw omschreven als een mix van wit en rood, maar deze keer nog lichter. Gevoerah wat rood impliceert zit er boven. Dit impliceert dus een soort van oranje of geel. Hod betekent letterlijk 'pracht', met daarin een connotatie van levendigheid. Oranje en geel zijn inderdaad de meest levendige kleuren, en vallen wetenschappelijk gezien meer op dan de andere. Daarom worden ze vrijwel uitsluitend gebruikt in veiligheidsvesten, waarschuwborden, waarschuwinglinten, reddingsboten en reddingsvesten. Oranje en geel zijn gemakkelijk te herkennen, en Hod zelf wordt geassocieerd met 'herkenning' en wordt gewoonlijk vertaald als 'erkenning'. Hod is de wortel van hodayah ("dankbaarheid") en het werkwoord lehodot ("bedanken"), omdat iemand bedanken eigenlijk gewoon het herkennen en erkennen is dat hij of zij iets waardevols voor je heeft gedaan.

Yesod is een mix van Netzach en Hod, maar is ook een diepere versie van de groene Tiferet. De Ramak zegt dat het groen is, gemengd met een deel van de roodheid aan de linkerkant. In die zin heeft het ook een diepere oranje kleur van Hod, wat allemaal impliceert dat Yesod bruin is. Passend genoeg vergelijkt de Ramak Yesod met het beeld van een boom, waarvan het grootste deel een bruine stam is.

Ten slotte is er Malkhut, waarop wordt gezinspeeld met de woorden 'Ik ben zwart...' in het Shir hashirim (Hooglied 1:5-6). Malkhut wordt altijd beschreven als een 'leeg vat', een vat dat geen eigen licht heeft en eenvoudigweg alles absorbeert wat van bovenaf stroomt. Het moet daarom in de eerste plaats zwart zijn, al zijn er ook andere mogelijkheden. We begonnen met op te merken dat het diepste aspect van Keter "zwart" is, en met zwartheid van Malkhut zijn we rond.

Om samen te vatten wat we tot nu toe hebben, zodat elke Sefirah zijn eigen aparte kleur heeft: wit en zwart zijn respectievelijk voor Keter en Malkhut, blauw en rood voor Chesed en Gevoerah, groen en bruin voor Tiferet en Yesod, paars en oranje/geel voor Netzach en Hod. Wat nog onduidelijk is, is de identiteit van Chokhmah en Binah. Wat kan helpen het mysterie op te lossen, is focussen op het concept van mochin. Het trio genoemd; Keter, Chokhmah en Binah wordt mochin genoemd, wat letterlijk 'hersenen' betekent. Het menselijk brein wordt ook geassocieerd met drie kleuren: wit, grijs en roze. De hersenen zijn verdeeld in wat we noemen 'witte massa' en 'grijze massa'. Het wit komt van de kleur van myeline een speciale isolerende substantie van het zenuwstelsel, bestaande uit grofweg de helft vet en de helft eiwit. Zonder myeline kan het zenuwstelsel niet goed functioneren. (Multiple sclerose is bijvoorbeeld een 'demyeliniserende ziekte'.) Witte stof is net als de witte Keter, de bron zonder welke niets functioneert. Ondertussen ligt de grijze massa waar de Chokhmah ligt. Samen zorgt deze mix van witte en grijze stof, plus de haarvaten vol bloed (rood), ervoor dat de hersenen roze lijken.

In Kabbalah zijn de drie hoofdassen van de Sefirot Chesed, Gevoerah en Tiferet (afgekort als Chagat, חג"ת) genoemd. Deze drie worden vaak gebruikt om de hele reeks Sefirot weer te geven, waarbij Chesed staat voor de hele rechterpilaar, Gevoerah voor de hele linkerpilaar en Tiferet voor de middelste. Zoals we hierboven zagen, zijn de overeenkomstige kleuren blauw, rood en groen. Wetenschappelijk gezien worden dit de primaire kleuren genoemd (tenminste als het om licht gaat schilders zouden kunnen zeggen dat de primaire kleuren rood, blauw en geel zijn!)

Als het om onze elektronica gaat, zien we dat ze ook combinaties van blauw, rood en groen gebruiken. Een typisch computerscherm genereert alleen blauwe, rode en groene pixels, en de combinaties hiervan produceren alle afbeeldingen die we zien. Ook een typische kleurenprinter gebruikt alleen blauwe, rode en groene inkt om het hele scala aan kleuren te genereren. Verbazingwekkend genoeg werken onze eigen ogen op deze manier, met blauwe, rode en groene kegelcellen op ons netvlies die onze hersenen vertellen wat we zien.

Tegenwoordig gebruikt elektronica in plaats daarvan zoveel mogelijk secundaire kleuren: geel, magenta en cyaan. Deze worden geproduceerd door de primaire kleuren te mengen: rood en groen maken geel, rood en blauw maken magenta en blauw en groen maken cyaan.

In de astrofysica is een van de belangrijkste concepten die van roodverschuiving en blauwverschuiving. Verre planeten die van ons af bewegen, lijken roder naarmate hun golflengtes zich uitstrekken voordat ze ons bereiken. Ondertussen lijken verre planeten die naar ons toe bewegen blauw terwijl hun golflengtes comprimeren voordat ze ons bereiken. In het Joodse denken wordt

wegduwen altijd geassocieerd met de linkerkant van Gevoerah (rood), terwijl naderen altijd geassocieerd wordt met de rechterkant van Chessed (blauw). Onze wijzen hebben de beroemde uitspraak gedaan om altijd “weg te duwen met de linkerhand en dichterbij te komen met de rechterhand” (Sanhedrin 107a) om te leren dat men niet te streng of te zacht moet zijn, maar een evenwichtige benadering moet hebben tussen berispen en liefde. We zien dit op analoge wijze in de kleuren van de ruimte: planeten die zich op afstand bevinden zijn roder, en planeten die dichterbij komen zijn blauwer! Er zijn nog veel meer prachtige toepassingen van de mystieke kleurentheorie voor het beschrijven van de werking van het universum om ons heen.

Zo zien we dus wanneer we alles samenvatten dat kleuren een belangrijke functie hebben in het begrijpen hoe de hele kosmos in het universum werkt. De vroege rabbijnen beschrijven het Mishkan als een microkosmos van het universum, waarbij elk van de items erin overeenkomt met een ander deel van de schepping (B'midbar Rabbah 12:13). We zien in deze parasha een hoeveelheid van kleuren waarvan we misschien nog niet eens de helft weten over hun betekenis. Toch hoop ik dat u hiermee een aanzet hebt gekregen om te begrijpen waarom kleur zo expliciet in de Torah vermeld wordt. Met het bouwen van het Mishkan kunnen we beginnen met het weven van een geïnspireerd en veelkleurig tapijt dat het heilige in het midden van onze gemeenschap zal brengen.

Shabbat Shalom Jaacov